

ಶ್ರೀಮನ್ನಾ್ಯಸುಧಾ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯಗಳ ಅರ್ಥ

-ಪ್ರೊ| ಎ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞವಿದ್ಯಾಪೀಠ,
ಬೆಂಗಳೂರು

(ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಮಧುಸೂದನ ಭೀಮಸೇನರಾವ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇವರು 'ಮಾಧ್ವ ರೇಡಿಯೋ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದರ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ಹಾಗೂ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅನ್ವಯಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.)

ಶ್ರೀ ಹರಿಸ್ತುತಿ

ಶ್ರಿಯಃ ಪತ್ಯೇ ನಿತ್ಯಾಗಣಿತಗುಣಮಾಣಿಕೃವಿಶದ-

ಪ್ರಭಾಜಾಲೋಲ್ಲಾಸೋಪಹತಸಕಲಾವದ್ಯತಮಸೇ |

ಜಗಜ್ಜನ್ಮಸ್ಥೇಮಪ್ರಲಯರಚನಾಶೀಲವಪುಷೇ

ನಮೋಽಶೇಷಾಮ್ನಾಯಸ್ಮೃತಿಹೃದಯದೀಪ್ತಾಯ ಹರಯೇ || 1 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

1. ಶ್ರಿಯಃ= ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ, ಪತ್ಯೇ= ಪತಿಯಾದ,
2. ನಿತ್ಯಾಗಣಿತಗುಣಮಾಣಿಕೃವಿಶದಪ್ರಭಾಜಾಲೋಲ್ಲಾಸೋಪಹತಸಕಲಾವದ್ಯತಮಸೇ- ನಿತ್ಯ= ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ, ಅಗಣಿತ= ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ, ಗುಣ= ಗುಣಗಳೆಂಬ, ಮಾಣಿಕೃ= ಮಾಣಿಕೃರತ್ನದ, ವಿಶದ= ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ, ಪ್ರಭಾ= ಪ್ರಕಾಶದ, ಜಾಲ= ಸಮೂಹದ, ಉಲ್ಲಾಸ= ಪ್ರಸರಣದಿಂದ, ಉಪಹತ= ನಾಶ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಕಲ= ಎಲ್ಲಾ, ಅವದ್ಯ= ದೋಷವೆಂಬ, ತಮಸೇ= ಕತ್ತಲೆಯುಳ್ಳ,
3. ಜಗಜ್ಜನ್ಮಸ್ಥೇಮಪ್ರಲಯರಚನಾಶೀಲವಪುಷೇ- ಜಗತ್= ಜೀವ-ಜಡರೂಪವಾದ ಪ್ರಪಂಚದ, ಜನ್ಮ= ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥೇಮ= ಸ್ಥಿತಿ, ಪ್ರಲಯ= ನಾಶ ಇವುಗಳನ್ನು, ರಚನಾಶೀಲ= ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾದ, ವಪುಷೇ= ದೇಹವುಳ್ಳ,
4. ಅಶೇಷಾಮ್ನಾಯಸ್ಮೃತಿಹೃದಯದೀಪ್ತಾಯ- ಅಶೇಷ= ಎಲ್ಲಾ, ಆಮ್ನಾಯ= ವೇದಗಳು, ಸ್ಮೃತಿ= ಸ್ಮೃತಿಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳ, ಹೃದಯ= ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ, ದೀಪ್ತಾಯ= ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವ, ಹರಯೇ= ಶ್ರೀಹರಿಗೆ, ನಮಃ= ನಮಸ್ಕಾರ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

1. ಪರಮಾತ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.
2. ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಗಳು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಹಾಗೂ ಅನಂತ. ಅಸಂಖ್ಯಗುಣಗಳು ಅವನಲ್ಲಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
ಅಂತಹ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಾಣಿಕೃಮಣಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಣಿ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶದಿಮದ ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳು ಬರದಂತೆ ಮಾಡಿವೆ. ಅಂದರೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಇರುವುದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಯಾವ ದೋಷಗಳೂ ಇಲ್ಲ.
3. ಪರಮಾತ್ಮ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅವನಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಅವನಿಗೆ ಶರೀರ. ನಮ್ಮಂತೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ.
4. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವೇದ-ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಅವನನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದಾಗ ವೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸ್ತುತಿ

ಯೇನ ಪ್ರಾದುರಭಾವಿ ಭೂಮಿವಲಯೇ ವ್ಯಸಾರಿ ಗೋಸಂತತಿಃ

ಪ್ರಾಚೋಧಿ ಶ್ರುತಿಪಂಕಜಂ ಕರುಣಯಾ ಪ್ರಾಕಾಶಿ ತತ್ತ್ವಂ ಪರಮ್ |

ಧ್ವಾಂತಂ ಧ್ವಂಸಮನಾಯಿ ಸಾಧುನಿಕರಶ್ಚಾಕಾರಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗಗ-

ಸ್ತೇನ ವ್ಯಾಸದಿವಾಕರೇಣ ಸತತಂ ಮಾ ತ್ಯಾಜಿ ಮೇ ಮಾನಸಮ್ || 2 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

1. ಯೇನ= ಯಾವ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ಭೂಮಿವಲಯೇ= ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ, ಗೋಸಂತತಿ= ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಕಾರಗಳು, ವ್ಯಸ್ತಾರಿ= ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ,
2. ಶ್ರುತಿಪಂಕಜಂ= ವೇದವೆಂಬ ಕಮಲವು ಪ್ರಾಬೋಧಿ= ಅರಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ,
3. ಪರಂ ತತ್ತ್ವಂ= ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳು, ಪ್ರಾಕಾಶಿ= ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ,
4. ಧ್ವಾಂತಂ= ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲು, ಧ್ವಂಸಮ್ ಅನಾಯಿ= ನಾಶ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ,
5. ಸಾಧುನಿಕರಃ= ಸಜ್ಜನವೃಂದವು, ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಃ= ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಅಕಾರಿ= ತರಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ,
ತೇನ= ಅಂತಹ, ವ್ಯಾಸದಿವಾಕರೇಣ= ವೇದವ್ಯಾಸರೆಂಬ ಸೂರ್ಯನಿಂದ, ಮೇ= ನನ್ನ, ಮಾನಸಂ= ಮನಸ್ಸು, ಮಾ ತ್ಯಾಜಿ= ಬಿಡಲ್ಪಡದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ-

ಸೂರ್ಯ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ, ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ. ಕಮಲಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಸ್ತುಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕರಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಣ್ಣಿದ್ದವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿ ತೋರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ವ್ಯಾಸರೂ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕನ್ನು ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೇದಗಳ ಗೂಢ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅರಿವು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನ ನೀಗಿದೆ, ಸಜ್ಜನರು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಾಗಿದೆ.

ಇಂತಹ ವ್ಯಾಸರು ಸದಾ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರಲಿ.

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ತುತಿ

ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಸ್ಯ ನಿಜೇ ನಿಜೇನ ಮಹಸಾ ಪಕ್ಷೇ ಸಪಕ್ಷೇ ಸ್ಥಿತಿಃ
ವ್ಯಾವೃತ್ತಿಶ್ಚ ವಿಪಕ್ಷತೋಽಥ ವಿಷಯೇ ಸಕ್ತಿನ ವೈ ಬಾಧಿತೇ |
ನೈವಾಸ್ತಿ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಯುಕ್ತರತುಲಂ ಶುದ್ಧಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ಸ ಮೇ
ಭೂಯಾತ್ತತ್ತ್ವವಿರ್ನಿರ್ಣಯಾಯ ಭಗವಾನಾನಂದತೀರ್ಥೋ ಮುನಿಃ || 3 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ಯಸ್ಯ= ಯಾವ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ,

1. ನಿಜೇ= ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ, ನಿಜೇನ= ತಮ್ಮ ಸಹಜವಾದ, ಮಹಸಾ= ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ, ವ್ಯಾಪ್ತಿಃ= ಪೂರ್ಣಸನ್ನಿಧಿಯು ಇದೆಯೋ,
2. ಸಪಕ್ಷೇ= ತಮಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಿಃ= ಸ್ವಯೋಗ್ಯಜ್ಞಾನವಿದೆಯೋ, ವಿಪಕ್ಷತಃ= ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ ದುರ್ಜನರೊಂದಿಗೆ, ವ್ಯಾವೃತ್ತಿಃ= ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲವೋ,
3. ಬಾಧಿತೇ= ನಿಷಿದ್ಧವಾದ, ವಿಷಯೇ= ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ನ ಸಕ್ತಿಃ= ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೋ,
4. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಯುಕ್ತಿಃ= ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳ ಯಾವ ವಾದವೂ, ನೈವಾಸ್ತಿ= ಇವರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರವೋ
ಅಂತಹ, ಅತುಲಂ= ಅಸದೃಶವಾದ, ಶುದ್ಧಂ= ದೋಷವಿಲ್ಲದ, ಪ್ರಮಾಣಂ= ಪ್ರಮಾಣಸ್ವರೂಪರಾದ, ಭಗವಾನ್= ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನರಾದ, ಆನಂದತೀರ್ಥೋ ಮುನಿಃ= ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ತತ್ತ್ವವಿರ್ನಿರ್ಣಯಾಯ= ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನರಾಗಿ, ಭೂಯಾತ್= ಆಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಮಾಣವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿ. ಯುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಆಧಾರ-ಕಾರಣ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹೊಗೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಾಗ 'ಹೊಗೆ' ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಆಧಾರ-ಪ್ರಮಾಣ. ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಮೂರು-

1. ಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಸಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು.
2. ವಿಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇರಬಾರದು.
3. ವಿರುದ್ಧವಾದ ಯುಕ್ತಿಯ ವಿರೋಧ ಇರಕೂಡದು.

ಹೊಗೆಯು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ (ಪಕ್ಷ) ಇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, 'ಬೆಂಕಿ ಇದೆ' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ (ಸಪಕ್ಷ) ಹೊಗೆಯೂ ಇರಬೇಕು. ಬೆಂಕಿ ಇಲ್ಲದೆ (ವಿಪಕ್ಷ) ಹೊಗೆಯೂ ಇರಲಾರದು. ಹೊಗೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಿ 'ಬೆಂಕಿ ಇದೆ' ಎಂದು ಸಾಧಿಸಲಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಯುಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿ ಇರಬಾರದು.

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣವೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿವೆ.

1. ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತವೃಂದದ ಜೊತೆ ಎಂದೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದ ಮತದ ಲಾಭ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬರುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತವೃಂದವೇ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಪಕ್ಷ' ಎನಿಸಿದೆ. ಅವರು ವೈಷ್ಣವರಾದುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಅವರ ಸಪಕ್ಷ. ಅವನು ಅವನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.
2. ಎಂದೂ ವಿಪಕ್ಷೀಯರೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ.
3. ಅವರಿಗೆ ಎದುರಾಳಿಯಾದ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಇರುವ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಇವೆ. ಅಂತಹ ಮಧ್ವರಿಂದ ನನಗೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸಲಿ.

ಭಾರತೀ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ :

ಭವತಿ ಯದನುಭಾವಾದೇಡಮೂಕೋಽಪಿ ವಾಗ್ಮೀ

ಜಡಮತಿರಪಿ ಜಂತುರ್ಜಾಯತೇ ಪ್ರಾಜ್ಞಮೌಲಿಃ |

ಸಕಲವಚನಚೇತೋದೇವತಾ ಭಾರತೀ ಸಾ

ಮಮ ವಚಸಿ ನಿಧತ್ತಾಂ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಮಾನಸೇ ಚ || 4 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ಯದನುಭಾವಾತ್ = ಯಾರ ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ಏಡಮೂಕೋಽಪಿ = ಕಿವುಡನಾದ ಮೂಗನೂ, ವಾಗ್ಮೀ = ಮಾತುಗಾರನಾಗಿ, ಭವತಿ = ಆಗುವನೋ,

ಜಡಮತಿಃ = ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯ, ಜಂತುರಪಿ = ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಮೌಲಿಃ = ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿ, ಭವತಿ = ಆಗುವನೋ,

ಸಾ = ಅಂತಹ, ಸಕಲವಚನಚೇತೋದೇವತಾ = ಎಲ್ಲ ಮಾತು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕಳಾದ, ಭಾರತೀ = ಭಾರತೀದೇವಿಯು,

ಮಮ = ನನ್ನ, ವಚಸಿ = ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ಮಾನಸೇ ಚ = ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಸನ್ನಿಧಿಂ = ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು, ನಿಧತ್ತಾಮ್ = ಇಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಭಾರತೀದೇವಿ ವಾಯುದೇವರ ಪತ್ನಿ. ಅವಳು ಮಾತು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ದೇವತೆ. ಅವಳ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಮೂಗನೂ ಮಾತುಗಾರನಾಗಬಲ್ಲ. ಮೂಢನೂ ಪಂಡಿತನಾಗಬಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಭಾರತೀದೇವಿ ನನ್ನ ಮಾತು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಲಿ.

ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ರಮಾನಿವಾಸೋಚಿತವಾಸಭೂಮಿಸ್ಸನ್ನಾರತ್ನಾವಲಿಜನ್ಮಭೂಮಿಃ |

ವೈರಾಗ್ಯಭಾಗ್ಯೋ ಮಮ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥಾಮೃತಾಬ್ಧಿಭವತಾದ್ವಿಭೂತ್ಯೈ || 5 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ರಮಾನಿವಾಸೋಚಿತವಾಸಭೂಮಿಃ- ರಮಾ = ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ, ನಿವಾಸ = ವಾಸಕ್ಕೆ, ಉಚಿತ = ಯೋಗ್ಯವಾದ, ವಾಸಭೂಮಿಃ = ಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವ, ಸನ್ನಾರತ್ನಾವಲಿಜನ್ಮಭೂಮಿಃ- ಸನ್ನಾರತ್ನಾವಲಿ = ಸನ್ನಾರತ್ನಾವಲಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿಃ = ಕರ್ತರಾದ, ವೈರಾಗ್ಯಭಾಗ್ಯಃ = ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಬ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವ, ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥಾಮೃತಾಬ್ಧಿಃ = ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರೆಂಬ ಅಮೃತಸಮುದ್ರವು, ಮಮ = ನನ್ನ, ವಿಭೂತ್ಯೈ = ಮಹಿಮೆಕಾರಣರಾಗಿ, ಭವತಾತ್ = ಆಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರು. ಅವರು ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ 'ಸನ್ನಾರತ್ನಾವಲಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಾಚೀನಟೀಕೆ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇದೆ. ಅವರನ್ನು ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರು ಅಮೃತ ಸಮುದ್ರ ಎಂದು ಕರೆದು ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಪದವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಾನ್ ಪ್ರತಿವಾದಿಮದಚ್ಛಿದಃ |

ಶ್ರೀಮದಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥಾಖ್ಯಾನುಪತಿಷ್ಠೇ ಗುರೂನ್ ಮಮ || 6 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ಪದವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಾನ್ - ಪದ= ವ್ಯಾಕರಣ, ವಾಕ್ಯ= ಮೀಮಾಂಸಾ, ಪ್ರಮಾಣ= ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು, ಜ್ಞಾನ್= ತಿಳಿದಿರುವ, ಪ್ರತಿವಾದಿಮದಚ್ಛಿದಃ= ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳ ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ, ಶ್ರೀಮದಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥಾರ್ಯಾನ್= ಶ್ರೀಮದಕ್ಷೋಭ್ಯ-ತೀರ್ಥರೆಂಬ ಪೂಜ್ಯರಾದ, ಮಮ= ನನ್ನ, ಗುರೂನ್= ಗುರುಗಳನ್ನು, ಉಪತಿಷ್ಠೇ= ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆದರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಆಶ್ರಮ ನೀಡಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದ ಗುರುಗಳು.

ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಾರ್ಯಸನ್ಮನಃಸರಸೀಭುವಿ |

ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನನಲಿನೇ ಚಂಚರಿಕತಿ ಮೇ ಮನಃ || 7 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಾರ್ಯಸನ್ಮನಃಸರಸೀಭುವಿ- ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಾರ್ಯ= ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ, ಸನ್ಮನಃ= ದೋಷವಿಲ್ಲ ಮನಸ್ಸೆಂಬ, ಸರಸೀ= ಸರೋವರದಲ್ಲಿ, ಭುವಿ= ಹುಟ್ಟಿರುವ, ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನನಲಿನೇ= ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೆಂಬ ಕಮಲದಲ್ಲಿ, ಮೇ= ನನ್ನ, ಮನಃ= ಮನಸ್ಸು, ಚಂಚರಿಕತಿ= ದುಂಬಿಯಂತಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಮಲದಂತೆ. ಅದು ಆಚಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕಮಲದ ರಸವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ದುಂಬಿ.

ವಿನಯಪ್ರದರ್ಶನ

ನ ಶಬ್ದಾಬ್ಧಿ ಗಾಢಾಃ ನ ಚ ನಿಗಮಚರ್ಚಾಸು ಚತುರಾ

ನ ಚ ನ್ಯಾಯೇ ಪ್ರೌಢಾ ನ ಚ ವಿದಿತವೇದ್ಯಾ ಅಪಿ ವಯಮ್ |

ಪರಂ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಮತಿಗುರುಕಾರುಣ್ಯಸರಣಿಂ

ಪ್ರಪನ್ನಾ ಮಾನ್ಯಾಃ ಸ್ಮಃ ಕಿಮಪಿ ಚ ವದಂತೋಽಪಿ ಮಹತಾಮ್ || 8 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ವಯಂ= ನಾವು, ಶಬ್ದಾಬ್ಧಿ= ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ನ ಗಾಢಾಃ= ಮುಳುಗಿದವರಲ್ಲ.

ನಿಗಮಚರ್ಚಾಸು= ವೇದಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ (ಮೀಮಾಂಸಾದರ್ಶನ), ಚತುರಾಃ= ನಿಪುಣರು,

ನ= ಅಲ್ಲ, ನ್ಯಾಯೇ= ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ನ ಪ್ರೌಢಾಃ= ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲ,

ವಿದಿತವೇದ್ಯಾಃ= ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವರೂ, ನ= ಅಲ್ಲ,

ಪರಂ= ಆದರೆ, ಶ್ರೀಮತ್ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮತಿಗುರುಕಾರುಣ್ಯಸರಣಿಂ- ಶ್ರೀಮತ್ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮತಿ= ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ,

ಗುರುಕಾರುಣ್ಯಸರಣಿಂ= ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕರುಣೆಯನ್ನು, ಪ್ರಪನ್ನಾಃ= ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಕಿಮಪಿ ಚ ವದಂತೋಽಪಿ= ಏನು ಹೇಳಿದರೂ,

ಮಹತಾಂ= ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ, ಮಾನ್ಯಾಃ ಸ್ಮಃ= ಗೌರವಾರ್ಹರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ನಮಗೆ ವ್ಯಾಕರಣ, ಮೀಮಾಂಸಾ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಮಾನ್ಯತೆಗೆ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಕಾರಣ.

ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ - ಮಂಗಳಾಚರಣೆ

ನಾರಾಯಣಂ ನಿಖಿಲಪೂರ್ಣಗುಣೈಕದೇಹಂ

ನಿದೋಷಮಾಪ್ಯತಮಮಪ್ಯಖಿಲೈಃ ಸುವಾಕ್ಯೈಃ |

ಅಸ್ಯೋದ್ಭವಾದಿದಮಶೇಷವಿಶೇಷತೋಽಪಿ

ವಂದ್ಯಂ ಸದಾ ಪ್ರಿಯತಮಂ ಮಮ ಸನ್ನಮಾಮಿ || 1 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ನಿಖಿಲಪೂರ್ಣಗುಣೈಕದೇಹಂ= ಎಲ್ಲಾ ಪೂರ್ಣಗಳೇ ದೇಹವಾಗಿರುವ, ನಿರ್ದೋಷಂ= ದೋಷವಿಲ್ಲದ, ಅಖಿಲೈಃ= ಎಲ್ಲಾ, ಸುವಾಕ್ಯೈಃ= ಸದಾಗಮಗಳಿಂದ, ಆಪ್ಯತಮಂ= ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವ, ಅಸ್ಯ= ಈ ಜಗತ್ತಿನ, ಉದ್ಭವಾದಿದಂ= ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ, ಮಮ= ನನಗೆ, ಸದಾ= ಯಾವಾಗಲೂ, ಪ್ರಿಯತಮಂ= ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ, ವಂದ್ಯಂ= ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ, ನಾರಾಯಣಂ= ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು, ಸನ್ನಮಾಮಿ= ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ವಂದನೆ

ತಮೇವ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಭವಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಜಗದ್ಗುರೂಣಾಂ ಗುರುಮಂಜಸೈವ |

ವಿಶೇಷತೋ ಮೇ, ಪರಮಾಖ್ಯವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಕರೋಮ್ಯನ್ವಪಿ ಚಾಹಮೇವ || 2 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಭವಂ= ವೇದಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ,

ಜಗದ್ಗುರೂಣಾಂ ಗುರುಂ= ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗುರುಗಳೆನಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಗುರುವಾದ,

ವಿಶೇಷತಃ ಮೇ ಗುರುಂ= ವಿಶೇಷತಃ ನನಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿರುವ ಗುರುಗಳಾದ,

ತಮೇವ= ವ್ಯಾಸರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ, ಅನ್ವಪಿ= ಮತ್ತೆ ಪುನಃ, ಪ್ರಣಮ್ಯ= ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಪರಮಾಖ್ಯವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ= ಪರವಿದ್ಯೆ ಎನಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು, ಅಂಜಸಾ= ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಅಹಮೇವ= ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ನಾನೇ ಕರೋಮಿ= ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತೋ ಹರಿರ್ವ್ಯಾಸೋ ವಿರಿಂಚ-ಭವಪೂರ್ವಕೈಃ |

ಅರ್ಥಿತಃ ಪರವಿದ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಚಕ್ರೇ ಶಾಸ್ತ್ರಮನುತ್ತಮಮ್ || 3 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ವಿರಿಂಚ-ಭವಪೂರ್ವಕೈಃ- ವಿರಿಂಚ= ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಭವ= ರುದ್ರದೇವರು, ಪೂರ್ವಕೈಃ= ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ, ಅರ್ಥಿತಃ= ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಹರಿಃ= ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ವ್ಯಾಸಃ (ಸನ್)= ವ್ಯಾಸನಾಗಿ, ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಃ= ಅವತಾರ ಮಾಡಿ, ಪರವಿದ್ಯಾಖ್ಯಾಂ= ಪರವಿದ್ಯೆ ಎಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ, ಅನುತ್ತಮಂ= ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ, ಶಾಸ್ತ್ರಂ= ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವನ್ನು, ಚಕ್ರೇ= ಮಾಡಿದನು.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವು 'ಪರವಿದ್ಯೆ' ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಪರವಿದ್ಯೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಆಧರ್ವಣೋಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವು ಪರಮಪ್ರಮಾಣ ಎನ್ನಲು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಆಧಾರವನ್ನು ನೀಡಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಗುರುಗುರೂಣಾಂ ಪ್ರಭವಃ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಬಾದರಾಯಣಃ |

ಯತಸ್ತದುದಿತಂ ಮಾನಂ ಅಜಾದಿಭ್ಯಸ್ತದರ್ಥತಃ || 4 ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ಯತಃ= ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಬಾದರಾಯಣಃ= ವೇದವ್ಯಾಸರು, ಗುರೂಣಾಂ= ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಗುರುಃ= ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಹಾಗೂ ಗುರೂಣಾಂ= ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ= ವೇದಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಗುರುಃ= ಉತ್ತಮವಾದ, ಪ್ರಭವಃ= ಉಗಮಸ್ಥಾನ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಅತಃ= ಆದ್ದರಿಂದ, ಅಜಾದಿಭ್ಯಃ= ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ, ತರ್ಥತಃ= ಅವರ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ, ತದುದಿತಂ= ಆ ವ್ಯಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು, ಮಾನಂ= ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಂತಹ ವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದೂ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿವೆ.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಅನುಮಾನದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಕ್ತೃ-ಶ್ರೋತೃ-ಪ್ರಸಕ್ತೀನಾಂ ಯದಾಪ್ತಿಃ ಅನುಕೂಲತಾ |
 ಆಪ್ತವಾಕ್ಯತಯಾ ತೇನ ಶ್ರುತಿಮೂಲತಯಾ ತಥಾ ||
 ಯುಕ್ತಿಮೂಲತಯಾ ಚೈವ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಮಹತ್ |
 ದೃಶ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಮ್ ಏಕಧಾನ್ಯತ್ರ ಸರ್ವಶಃ ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ವಕ್ತೃ-ಶ್ರೋತೃ-ಪ್ರಸಕ್ತೀನಾಂ= ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವ, ಅದನ್ನು ಕೇಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ ಈ ಮೂರರ, ಅನುಕೂಲತಾ= ಸಾಮಂಜಸ್ಯವೇ, ಯತ್= ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಪ್ತಿಃ= 'ಆಪ್ತಿ' ಎನಿಸುವುದೋ, (ಅತಃ= ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ), ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ= ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ, ಆಪ್ತವಾಕ್ಯತಯಾ= ಆಪ್ತವಾಕ್ಯವಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಶ್ರುತಿಮೂಲತಯಾ= ವೇದದ ಸಂವಾದವಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಯುಕ್ತಿಮೂಲತಯಾ= ಯುಕ್ತಿಯ ಸಂವಾದ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ತ್ರಿವಿಧಂ= ಮೂರು ವಿಧವಾದ, ಮಹತ್= ಉತ್ತಮವಾದ, ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ= ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವು, ದೃಶ್ಯತೇ= ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯತ್ರ ಸರ್ವಶಃ= ಇತರೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ, ಏಕಧಾ= ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವವರು ವ್ಯಾಸರು. ಕೇಳುವವರು ಅವರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಆಸ್ಪದರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು. ಸಂದರ್ಭಜ್ಞಾನಲೋಪವಾಗಿ ಸಜ್ಜನರು ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಈ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಪರಮ ಆಪ್ತರು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

‘ಆಪ್ತಿ’ ಎಂದರೆ -

1. ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ - ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವ ವಿಷಯದ ಪೂರ್ಣ ತಿಳುವಳಿಕೆ
2. ಅವಿಪ್ರಲಿಪ್ಸಾ - ಮೋಸ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು (ಬುದ್ಧಾವತಾರದಂತೆ)
3. ವಿವಕ್ಷಾ - ಹೇಳುವವರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇರುವುದು
4. ಕರಣಪಾಟವ - ಹೇಳುವವರ ನಾಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸರಿಯಾಗಿರುವುದು.

ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಮತ್ತು ಕೊನೆಯದು ವ್ಯಾಸರಲ್ಲಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೇಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯದ ಎರಡೂ ಇವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವ್ಯಾಸರಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಗುಣಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಆಪ್ತರು.

ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವೇದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ-ಯುಕ್ತಿಗಳ ಸಂವಾದವೂ ಇದೆ.

ಅತೋ ನೈತಾದೃಶಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರಮಾಣತಮಮಿಷ್ಯತೇ |
 ಸ್ವಯಂ ಕೃತಾಪಿ ತದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಕ್ರಿಯತೇ ಸ್ಪಷ್ಟತಾರ್ಥತಃ ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :

ಅತಃ= ಆದ್ದರಿಂದ, ಏತಾದೃಶಂ= ಇಂತಹ, ಪ್ರಮಾಣತಮಂ= ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣವಾದ, ಕಿಂಚಿತ್= ಬೇರಾವುದೂ, ನ ಇಷ್ಯತೇ= ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಯಂ= ನನ್ನಿಂದಲೇ, ತದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾ= ಭಾಷ್ಯರೂಪವಾದ ಅದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು, ಕೃತಾಪಿ= ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಸ್ಪಷ್ಟತಾರ್ಥತಃ= ವಿಷದೀಕರಣದ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ, ತದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾ= ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು, ಕ್ರಿಯತೇ= ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.